

Izsó Zita–Bach Máté

Pesti nő

Izsó Zita–Bach Máté

Pesti nő

ATHENAEUM

Copyright © Izsó Zita (szöveg), Bach Máté (kép), 2017

www.pestino.hu

Minden jog fenntartva.

Kiadta az Athenaeum Kiadó,
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők
Egyesülésének tagja.

1086 Budapest, Dankó u. 4–8.

Telefon: 1-235-5020

www.athenaeum.hu

www.facebook.com/athenaeumkiado

athenaeum@lira.hu

ISBN 978-963-293-588-1

Felelős kiadó: Szabó Tibor Benjámin

Felelős szerkesztő: Kal Pintér Mihály

Műszaki vezető: Drótos Szilvia

Borító: Krizbai Gergely „Krizbo”

Nyomdai előkészítés: Cirmosné

*A legfontosabb, amit megtanultam,
hogy értékeljem azt, ami van*

Al Ghaoui Hesna

Al Ghaoui Hesna riporter éveken át a világ konfliktuszónáiból tudósított, de amikor a kislánya megszületett, elhatározta, többet nem megy háborús terepre. Jelenleg a félelemről ír könyvet, ami várhatóan szeptemberben jelenik majd meg. Háborús tapasztalatairól, az emberi viselkedésről, *Bábel* című műsoráról és a félelem kultúrájáról beszélgettem vele.

Jogi egyetemet végeztem.

Hogyan találtad meg később a hivatásod?

Már az egyetem alatt elkezdtem írni. A novelláimat a nagynéném biztatására bevittem a *Népszabadság* szerkesztőségébe, és valahogy ott ragadtam. Kelen Károly vett a szárnyai alá, nála tanultam meg az újságírás alapjait. Az egyetem elvégzése után felajánlották, menjek a külpolitikai rovathoz dolgozni. Aztán volt egy tulajdonosváltás a lapnál, aminek következtében a külsős munkatársaktól, így tőlem is megváltak. Akkor ez elég nagy pofon volt, de úgy érzem, valahol jót is tett ez a drasztikus változás, hiszen megtanított, hogy soha ne azonosítsam magam a munkámmal. Szerencsére pár hónappal később a tévénél pont arabost kerestek, fel is vettek a *Panoráma* szerkesztőségébe és a *Híradóba*.

Honnan tudósítottál először?

Ez érdekes történet, mert pár hónapja dolgoztam még csak a tévénél, amikor egy családi látogatás miatt Szíriába utaztunk. Éppen akkor halt meg Jasszer Arafat. Eszembe sem jutott, hogy forgassak, hiszen nem azért voltunk kint, de apukám biztatott, hogy hívjam fel a *Pa-*

norámát, és kérdezzem meg, nem érdekelné-e őket egy tudósítás. A tévés főnökömnek tetszett az ötlet, azt mondta, ha nem lesz jó, legfeljebb nem adják le. Akkor szereztem egy operatőrt, és elkezdtünk dolgozni. Az anyag nagyon jól sikerült, és ez olyan lökést adott az önbizalmamnak, hogy már indultam is Egyiptomba meg Szudánba forgatni. Egyébként óriási munka szervezni egy ilyen külföldi forgatást. Minden felelősség a te válladon van, ha belebuksz, az egész büdzsét rántod magaddal, elvágod a jövőbeni lehetőségeid, elveszted a munkatársaid bizalmát. A szerkesztőségben sok kolléga éveken át emiatt nem mert elindulni forgatni. De így, hogy ez egy jól sikerült riport lett, bele mertem vágni az első, önállóan szervezett forgatásomba is.

Amikor először jártál

háborús övezetben, mihez tudtál a legnehezebben alkalmazkodni?

Ilyenkor nagyon sok inger éri az embert, igazából csak kapkodod a fejed, és arra koncentrálsz, hogy minden meglegyen képből, hangból, történetben. Csak úgy sodornak magukkal az események.

Ezek a feladatok valamennyire elvonják a figyelmed arról, hogy túlságosan megviseljenek az egy-egy forgatási helyszínen látott szörnyűségek?

Biztos, hogy igen. Nagyon nagy stressznek vagyunk kitéve, hiszen egyrészt ott vannak a feladatok, technikai is mindennek rendben kell lennie, és néha bizony kapkodni kell, mert nincs olyan háborús terület, ahol sokáig lehetne maradni. A katonák folyton el akarnak zavarni minket, hogy ne lábatlankodjunk, a civilek pedig általában tartanak az újságíróktól. Ezért csak az képes ilyen terepen dolgozni, aki át tud kapcsolni ebbe az üzemmódba. Ez persze nem azt jelenti, hogy egyáltalán nem hat rám, amit látok vagy hallok, hiszen ugyanúgy megrendítenek az események, csak némi fáziskéséssel.

Utólag hogyan lehet egy traumát kezelni?

Ki kell beszélni. Én ebben hiszek. Könyvet írtam, közönségtalálkozókra jártam, hívtak egyetemekre, klubokba mesélni. Persze még most sem sikerült mindent feldolgoznom, ezért is foglalkozom a félelem témájával már két éve. Jelenleg erről írok könyvet. A kutatásom során

természetesen a saját élményeimből indultam ki. Ezen keresztül vizsgálom a félelem különböző oldalait, kezelését. Nekem ez a munka is a trauma feldolgozásának a része.

Van, amit nagyon nehezen tudsz elfelejteni?

Talán a legnehezebben mindig azt viseltem, amikor ott, a helyszínen tőlünk várnak segítséget. Persze az ember örömmel segítene, ha lenne rá lehetősége. Azt hiszem, ez a legnehezebb: látni, hogyan élnek emberek, milyen körülmények között, azután pedig hazajönni ebbe a tulajdonképp kényelmes életbe. Mert sokan panaszkodnak itthon is, és tényleg rengetegen élnek nagy szegénységben, mindezek ellenére biztos vagyok abban, hogy még így is gazdaságilag az élbolyba tartozunk. Itt senkinek sem kell tíz kilométert gyalogolnia ivóvízért a tűző napon mezítláb. Itt azért nem jellemző, hogy mondjuk egy ezer-kétezer fős településen közel-távol nincs orvos. Nem kell mindennap rettegni attól, hogy az embernek lebombázzák a házat, vagy valamilyen ellenséges csoport felgyújtja az otthonát. Én már láttam

olyan kétségbeesést és kilátástalanságot, hogy bátran állíthatom, mi alapvetően nagyon szerencsés helyzetben vagyunk itt Magyarországon.

Érezted azért a munkád során, hogy valahogy mégis tudsz segíteni?

Igen, például volt egy hölgy, aki az egyik filmem hatására örökbe fogadott egy kisgyereket Afrikából. Nagyon jó, amikor ilyen visszajelzéseket kapunk, és hála istennek ez többször is előfordul. Egyébként én mindig is azt gondoltam, ha odamegyek és megmutatom, mi van az adott helyen, teszek valamit. Már tíz évvel ezelőtt szerettem volna felhívni az emberek figyelmét arra, hogy fontos azokkal a konfliktusokkal szembenézni, amelyek tölünk úgymond messze, akár más kontinensen zajlanak. Mert minden mindennel összefügg, és könnyen lehet, hogy például az afrikai szárazság vagy polgárháborúk miatt az éhhalál szélén lévő emberek hulláma egyszer csak eléri Európát. Akkor erre még mindenki legyintett, aztán az utóbbi évek megmutatták, hogy itt, Európa közepén is sokkal jobban érint minket a menekültválság, mint azt sokan gondolták volna. Az persze a mi morális hozzáállásunktól függ, hogy egy-egy háborús forgatás

során újságíróként meddig megyünk el. Sajnos láttam és látok is tudósítókat, akik öncélúan csinálják ezt, és azért mennek ilyen helyekre, mert ez olyan izgalmas, hősies. Az ember így könnyen elveszíti a hitelességét. Ezért amikor fiatalok azzal keresnek fel, hogy háborús tudósítók akarnak lenni, mindig megkérdezem tőlük: érdeklí-e őket, mi történik ott, mármint ahová menni akarnak, foglalkoznak-e külpolitikával. Ha nemmel válaszolnak, akkor arra biztatom őket, hogy inkább válasszanak valamilyen extrém sportot.

Előfordult, hogy tartósabb, személyes kapcsolat is kialakult közted és az interjúalanyaid között?

A Gázai övezetben igazán jó barátságot kötöttünk egy nagyon kedves palesztin férfival. Ő az egyik legbriliánsabb humorú és legokosabb férfi, akivel valaha találkoztam. Akkoriban még arra sem volt nagyon lehetősége, hogy elhagyja a Gázai övezet határát, mégis olyan éleslátással, öniróniával tudott beszélni a világ dolgairól és az izraeli–palesztin konfliktusról, hogy felüdülés volt vele beszélgetni. De például az Ugandában elrabolt kislánnyal és a családjával is tartom a kapcsolatot. Róluk

készítettem a *Néma bölcső* című dokumentumfilmet. Uganda felé, a repülőn olvastam el a lány a történetét, és eldöntöttem, megkeresem. Nagyon nehezen beszéltem rá az interjúra. Meghatározó élmény volt számomra az a találkozás. Megrázó dolog kapcsolatba kerülni egy fiatal nővel, aki tizenhárom éves korától kezdve egy mi-líciánál élt és raboskodott, majd tizenhárom év után volt mersze elszökni a kislányával. Az volt a legfőbb vágya, hogy visszaülhessen az iskolapadba, hiszen még az általános iskolát sem tudta elvégezni. És akkor az ember belegondol abba, hogy a tanulás lehetősége nálunk milyen evidenciának tűnik, miközben a világ nagy részén ez egyáltalán nem garantált. Azért is érzem fontosnak ezeket elmondani, mert az emberek talán kicsit újraértékelik ilyenkor a saját lehetőségeiket.

Mi volt az, amit leginkább megtanultál az interjúalanyaidtól?

A legfontosabb, amit tanultam, hogy értékelni kell azt, ami van. Annyi mosolygós és vidám emberrel sehol sem találkoztam, mint az ugandai főváros, Kampala nyomornegyedében, és úgy általában Ugandában, ahol a gyermekhalandóság az egyik legmagasabb a világon,

egyébként pedig elképesztő körülmények között élnek az emberek. Persze én is hajlamos vagyok arra, hogy sokszor sopánkodjak, ok nélkül sóhajtozzak, de ezt le kell küzdeni. Hiszen megszokunk mindent, főleg a jót, ám ha képesek vagyunk kicsit a helikopter perspektívájából letekinteni, egy kívülálló szemszögéből figyelni magunkat, a problémáinkat, és azt, hogy milyen boldogságtörzsek vannak az életünkben, akkor rájöhettek, mi mindenünk van, mit kellene értékelnünk. Erre azért megtanítja az embert az a rengeteg szörnyűség, amit lát.

Ellenben a jóléti, modern társadalom mintha a félelem társadalma lenne.

Abszolút. Ezért is éreztem fontosnak, hogy megírjam ezt a könyvet. Egy amerikai futuroológus egy interjú során kimondta a kulcsmondatot: az emberek ott követik el a legnagyobb hibát, amikor a félelmet azonosítják a szorongással. A szorongás az a jövőre kivetített, megfoghatatlan félelem. Ha egy képletben szeretnénk meghatározni, akkor azt is mondhatnánk, hogy a szorongás egyenlő a félelem megszorozva a fantáziánkkal. És azért nehéz ellene harcolni, mert van egy megfogha-

tatlan eleme, és az maga a fantázia. Tényleg sokat szorongunk. Néha tartok félelemworkshopokat, ahol megkérem a résztvevőket, írják fel egy papírra a félelmeiket, és hogy ezek melyik időszakra: a múltra, a jelenre vagy a jövőre vonatkoznak-e. Az a tapasztalat, hogy a legtöbb félelmünk a jövőhöz kötődik, vagyis nem kapcsolódik a jelen realitásához. Ilyenkor mindig megkérdezem: miért pazarolunk értékes perceket a jelenből valamire, ami nem is biztos, hogy bekövetkezik? Miért kötünk ehhez a fikcióhoz érzéseket? Ez azért van, mert nem a jelenben élünk. Elfelejtettünk jelen lenni a saját életünkben. Vagy a múlton rágódunk, vagy a jövőtől szorongunk. A félelem kezelésének egyik legfontosabb kulcsa pedig az, hogy vissza tudjuk magunkat hozni a jelenbe.

Mi az, ami leginkább érdekel azokban az emberekben, akiket a *Bábel* című műsorodban bemutatasz?

Engem az emberi viselkedések és a motivációk érdekelnek a legjobban, a *Bábel* témái mindig ezekhez kapcsolódnak. Miért viselkedünk úgy, ahogy, mi hoz ki belőlünk bizonyos döntéseket, hogyan hat ránk más emberek

viselkedése, milyen kölcsönhatásban vagyunk egymással. És persze az is érdekel, hogyan hat a félelem bizonyos döntéseinkre, és a döntések hogyan hatnak a félelmekre.

Ez a fajta megközelítés egymás megértését, elfogadását is segítheti?

Abszolút. Ezekkel a történetekkel mindenki tud azonosulni. Itt van például a volt chicagói gengszter, akivel máig nagyon jó kapcsolatban vagyok. Ő egy maffiafőnök volt, rémes esetek kötődnek a nevéhez. Viszont nagyon pozitív emberré tudott válni, több diplomát szerzett, jelenleg doktori iskolába jár, és szociális munkásként dolgozik. Az ő története bizonyítja, hogy nincs fekete vagy fehér. És ha egy véreskezű chicagói gengszter meg tudott változni, és olyan őszinte szeretettel tud segíteni más embereknek, ahogy most teszi, akkor azt hiszem, tényleg senkiről sem szabad lemondanunk.

Nála meg lehet határozni, hogy mi volt a fordulópont?

Valaki egy börtönterápia során őszintén érdeklődött afelől, hogy ki is ő. És úgy mert leülni vele szembe, hogy levetette a láncait. A terapeuta kérdéseinek hála ez a

férfi eltöprengett olyan kérdéseken, amelyeket magának sohasem mert feltenni. És rádöbbsent, hogy neki kell felelősséget vállalnia minden tettéért, és azért is, amivé vált – nem pedig a bántalmazó szüleinek vagy az ellenségeinek vagy a felnőtteknek, akik gyerekkorában magára hagyták. A mai társadalomban sajnos sokan érezzük úgy, hogy senkit nem érdekel, kik is vagyunk mi valójában. Ezért leszünk megkeseredettek, és viszonyulhatunk másokhoz rosszul. Mert aki másokat gyűlöl, az általában magát gyűlöl, csak kivetíti ezt az érzést a többiekre.

A saját félelmeid, szorongásaid megtanultad kezelni?

Úgy érzem, egyre jobban tudom kezelni őket. Most már majdnem mindig észreveszem, ha félek, és így már nyert ügyem van, hiszen ebből kiindulva megpróbálom stimulálni az agyam szofisztikáltabb részeit is, hogy ne a túlélési ösztön vezéreljen, amikor a döntéseket meghozom. Persze ez nem mindig könnyű, hiszen a félelem kultúrájában élünk. Ma mértékadó valutává vált, hogy mi mennyire veszélyes, hiszen mindent könnyebb eladni – a tárgyakat, az ideológiákat is –, ha a félelemre apellálunk. És ez nemcsak itthon, de a tengerentúlon is érvényes.

Félig szíriaiként tudsz valamit tenni az ellen, hogy az emberek kevésbé tartsanak a másik hazádból érkező menekültektől?

Valójában szinte gyerekkorom óta próbálok küzdeni az előítéletek ellen. A családommal mindig is sokat utaztunk Szíriába, ott kereszteltek meg másfél éves koromban. Bár keresztény vagyok, természetes, hogy az iszlámot is jól ismerem, hiszen Szíria lakosságának a többsége muszlim. Már gyerekkoromban is sokat kérdezgettek erről, de akkor még nem volt jellemző az idegengyűlölet, inkább a sztereotíp gondolkodás, ami nagyrészt az információk hiányából fakadt.

A most kialakult helyzetet hogyan lehet kezelni?

A társadalom polarizálódott, és megint csak azt látom, hogy az emberek feketében vagy fehérben látják a dolgokat. Én kicsit azt érzem a küldetésemnek, hogy a végletek között az átmenetet megmutassam, és ez csak úgy lehetséges, ha információkat adok át, történeteket mesélek. Én ráadásul nemcsak az arab kultúrát ismerem, de sokszor jártam háborús területeken is, és azt is láttam, miért jönnek el olyan emberek, akiknek itthoni szemmel

nézve nincs okuk eljönni. Mert a legtöbben elképzelni sem tudják, mit is jelent egy családnak átélni a háborús hétköznapiakat vagy a totális kilátástalanságot. És ezzel egyáltalán nem azt mondom, hogy Európának be kellene fogadni kétkontinensnyi embert, de a totális elutasítás a másik véglet, a kettő között pedig vannak árnyalatok.

Látsz arra esélyt, hogy megváltozzon ez a hozzáállás, és az emberek úgy általában jobban tudják kezelni a félelmeiket?

Persze, különben azt mondanám, feladom, az pedig nem opció. De azt gondolom, a gyűlöletbe és a bezár-

kóztottságba is bele lehet fáradni, bele lehet fásulni. És ez azért is rossz irány, mert ezzel magunkat is izoláljuk. Szerintem ugyanakkor egy kicsit tudatosabb hozzáállással lehet változtatni a dolgokon, és én pont ezt szeretném elérni. A Philip Zimbardo szociálpszichológus által indított Hősök Tere program nagyköveteként is ezt hirdetem. Hiszek a mottójukban, ami így hangzik: az vagy, amit teszel! Azt az energiát, amit panaszkodásra fordítunk, fordítsuk inkább cselekvésre! Ha változtatunk a mikrokörnyezetünkön, akkor az előbb-utóbb a minket körülvevő nagyobb rendszerre is hatni fog. Nekem ez a hitvallásom, én ezért próbálok tenni.

*„A nő arcát legjobban az irodalom tárja fel.
Kérdéses, ábrázolják-e, vagy alkotják a nőt a költők?
De ha olyannyira alkotják is, felfogásuknak
a valósághoz kell igazodnia. Mondják, a nőkben
tükröződik vissza legteljesebben egy-egy korszak.
A nők örökösen fiatalok, öröklétig változnak,
hogy minél könnyebben illanjanak el a férfikézből,
amely amúgy is minduntalan utánuk nyúlik.”*

Jiří Wolker

Nem mindegy, mi történik velünk az első tizennyolc évben

Dr. Gyurkó Szilvia

Dr. Gyurkó Szilvia gyermekjogi szakember és aktivista a gyermekjogok egyik legelismertebb hazai szakértője. Korábban a UNICEF-nél és az Eszter Alapítvány jogsegélyszolgálatánál is dolgozott, 2015-ben pedig megalapította a Hintalovon Alapítványt, amelynek elsődleges célja a gyermekek jogainak és érdekeinek legszélesebb körű védelme.

Miért lettél jogász, hogyan kerültél erre a pályára?

Ez egy nagyon triviális történet: a kilencvenes évek végén két tárgyból kellett felvételizni. Én magyarból és töriből voltam jó, ezzel a kettővel pedig a jogász szakra lehetett bejutni. Az egyetem alatt több országban is voltam vendéghallgató, de mindig úgy képzeltem, hogy külföldre csak tanulni megyek, aztán hazahozom a megszerzett tudást. A tanulmányaim után elnyertem egy ösztöndíjat, és Amerikában, a Columbia Egyetemen tölthettem el egy időszakot. New York államban minden, gyermekeket érintő ügyben az érintett kap egy önálló jogi képviselőt. Nem gyámot, nem gondnokot, hanem egy ügyvédet, jogvégzett embert, aki például egy válás során is képviseli a jogait. Ezt zseniálisan jó gondolatnak találtam. Amióta hazajöttem, próbálom ezt a gyermekközpontú megközelítést átültetni a gyakorlatba, vagyis azt, hogy a gyermeknek önálló szükségletei vannak, és ez nem feltétlenül azonos azzal, amit a szülő gondol vele kapcsolatban. Nagyon sok olyan helyzet van, amikor konfliktusba kerül a felnőttvilág és a gyermekvilág, legyen szó akár családról, iskoláról vagy bármilyen más helyzetről, amikor a gyermek nem tudja megvédeni magát.

Hogy látod, Magyarországon ma mennyire elfogadott ez a fajta szemlélet, mennyire ismerik el a gyermekjogokat?

Amikor az ember rendszereket, struktúrákat akar megváltoztatni, akkor általában azzal szembesül, hogy a jogszabályokban valami le van írva, a valóság azonban egészen mást mutat. A jogszabályok például 2006 óta előírják, hogy egy gyermeket nem lehet megütni. Ehhez képest azt látjuk, hogy nagyon sok szülő még most is veréssel fegyelmez. Én úgy látom, ma Magyarországon sok esetben civil vircsaftként vagy női hisztiként könyvelik el, ha valaki erről beszél. Azt mondják, csak mi vagyunk ilyen széplelkűek, akik egyfolytában azt hajtogatjuk, nem szabad bántani a gyermekeket. Ez egy borzasztó káros attitűd, ezért próbálom lepergetni magamról, mint a kutyák a vizet. A gyermekjogokat ráadásul a jogi szakma sem kezeli a helyén. Ezért három-négy éve az a legfontosabb feladatunk, hogy egyáltalán felrakjuk a térképre a gyermekjogokat, része legyen a közbeszédnek. Egyébként ezt a területet ugyanúgy törvények szabályozzák, mint a jog egyéb szegmenseit, ezért is fontos, hogy bekerüljön a bíróképzésbe, az ügyészi fogalmazók halljanak róla, és az ügyvédi kamarának is

legyenek erre irányuló kurzusai. Most ott tartunk, hogy bűvópataként kell a gyakorlatba beszivároztatni a gyermekjogokat, hogy az ügyvédek merjék használni a saját gyakorlatukban, és a bírók a határozataikban hivatkozzanak rájuk.

Ha jól gondolom, a gyermekjog sok mindent foglal magában, tehát nemcsak a legszélsőségesebb esetek, a bántalmazások tartoznak ide, hanem minden, ami egy gyermek életét meghatározza, legyen szó akár iskolaválasztásról, vagy arról, hogy melyik szülővel szeretné tartani a kapcsolatot.

Abszolút! Azt szoktuk mondani, hogy a gyermekjog attól zseniális, hogy nem elvont jogszabályok halmaza, hanem a gyermek alapvető szükségleteinek a lefordítása. Ha előveszel egy fehér papírlapot, és megpróbálsz a józan ész alapján fölírti rá, hogy a gyermeknek mire van szüksége, és aztán emellé odateszed az ENSZ gyermekjogi egyezményét, akkor a kettő tökéletesen lefedi egymást. A gyermekjogok kapcsán tulajdonképpen alapvető gyermeki szükségletekről beszélünk, amelyek mögött az az elképzelés húzódik, hogy a gyermekkor nem ér véget a tizennyolcadik életév betöltésével, ha-

nem életünk végéig tart, hiszen egészen addig táplálkozunk azokból az élményekből, amelyek gyermekként érték bennünket. A pozitív hatásokkal gazdagodunk, a negatívakkal pedig meg kell küzdenünk, fel kell dolgozunk őket. Ezért nem mindegy, hogy mi történik velünk az első tizennyolc évben, hiszen ez határozza meg azt, hogy felnőttként mennyire tudunk majd nemet mondani, mennyire leszünk önmagunk, hogyan tudjuk egy munkahelyen, egy párkapcsolatban megállni a helyünket. Ezek mind-mind életünk első tizennyolc évében dőlnek el. És nem szűkíthetjük le a gyermekjogot mindössze arra, hogy erőszakmentes legyen egy kiskorú vagy fiatalos élete, mert persze, az nagyon fontos, de emellett lényeges az is, hogy észrevegyék, ő miben tehetséges, legyen megfelelő támasza, kapjon segítséget, ha kell, és akkor megint ott tartunk, hogy ez egy meglehetősen komplex dolog, mint ahogy maga a gyermekkor is az.

Olyannyira komplex, hogy fel is merül a kérdés: vajon egy jogász el tud boldogulni ezen a területen? Hiszen a gyermekjog alkalmazása igényel egy csomó más, például pszichológiai vagy szociológiai ismeretet is.

Ha az utóbbi évek tendenciáit nézzük, akkor azt látjuk, hogy például pszichológus végzettségű emberek kapnak közgazdasági Nobel-díjat, tehát a fix foglalkozásbéli elhatárolások mára már rég idejétmúltak. Ezért is kérdőjelezhető meg az az egyetemi képzés, ami ma Magyarországon zajlik, hogy gyakorlatilag karanténba zárva képezzük a szociológusokat, pszichológusokat vagy a jogászokat. Miközben ha kilépünk az életbe, azt látjuk, hogy nem magányosan dolgozol egy elefántcsonttoronyban, hanem teamben kell gondolkodnod, másokkal együtt: szociális munkásokkal, pszichológusokkal, gyermekvédelmi szakemberekkel, gyámhatósági munkatársakkal. Gyermekjogászként legalább öt-hatféle terület szakmai nyelvét kell érteni, másképp nem megyünk semmire. Ezért számomra mindig pozitív, ha megkérdezik tőlem, mi az eredeti szakmám, mert ha valaki nem úgy gondolkodik, mint egy tipikus jogász, az ma Magyarországon dicséret, hiszen legtöbbször azt jelenti, hogy képes meglátni a kliensének a szükségleteit, és felismeri azt, ha a jog alkalmatlan eszköz egy probléma megoldására. A jogászok sajnos használják azt a végtelenül cinikus fordulatot, hogy ők nem igazságot szolgáltatnak, hanem jogot. Ez azt jelenti, hogy nem

az igazságot keresik, hanem megnézik, mit mond a jog. Talán ez a hozzáállás az, ami a legjobban tudja károsítani a gyermekeket, hiszen így abszolút másodlagossá válnak az érdekeik.

Meg lehet fogalmazni, mi az, ami a szakemberek nem megfelelő hozzáállásán túl a legveszélyesebb lehet egy gyermekre, amire különösen figyelni kell?

A saját családja. Leginkább azért, mert egy gyermek nagyon kiszolgáltatott annak a közegnek, amelyben felnő. Hiszen bármilyen körülmények közé születik, mindig azt gondolja, az ő szülei a legjobbak a világon, és az a világ, amibe ő érkezett, egy tökéletes világ. Ha valami nincs rendben, azt hiszi, az az ő hibája. Egy rettenően elhanyagolt, szeretetlen környezetben felnövő vagy bántalmazott gyermek is először saját magát hibáztatja azért, amiért ez a sok szörnyűség megtörténik vele. Ez a legnagyobb ellentmondás a gyermekjogok alkalmazása során: a gyermeknek egyszerre van joga a vér szerinti családjához, és ahhoz, hogy erőszakmentesen nőjön föl. Nagyon sokszor ez a kettő együtt nem biztosítható, és valamelyik jog sérülni fog. Egy gyermeknek mindig trauma, ha egy családból kiemeljük őt, még akkor is,

ha borzasztó körülmények között nevelkedik. Akit szó szerint a halál torkából mentenek ki, az első adandó alkalommal hazaszökik a bántalmazó családjához. Nagyon fontos, hogy ebbe kívülállóként a megfelelő módon avatkozzunk bele. Segítő szakemberként például nem lehet a gyermek helyett haragudni a szülőkre. Meg kell engedni neki, hogy ő haragudjon, sosem szabad kívülről minősíteni a szülőt. Persze azt el lehet mondani, hogy nem helyes, amit vele tettek, és mindezért nem ő a hibás, de ebben a helyzetben egyedül a gyermeknek áll jogában haragot vagy dühöt érezni. Ezeknek a helyzeteknek a kezelése a gyermekjogi ügyekben nagyon sokszor sokkal komolyabb kihívás, mint magának a feladatnak a megoldása. Egy iskolai szexuális bántalmazás áldozatává vált 12-13 éves gyermeknél például gyakran előfordul, hogy szerelmes a tanárába. Ebben az esetben neked azt az érzést tiszteletben kell tartanod. Vagy volt például egy olyan ügy, ahol az apa rendszeresen felakasztotta a kutyát, amikor részeg volt, és az utolsó pillanatban vágta le a kötélről. Egy alkalommal felakasztotta a gyermeket is. A gyermek az anyjával együtt védett házba került, és mély depresszióba esett. Gondolták, persze hogy depressziós, hiszen az

apja felakasztotta. Többhavi terápia után derült ki: az a valódi problémája, hogy hiányzik neki az apukája. Ekkor el kellett intézni, hogy tudjon vele biztonságosan, megfelelő felügyelet mellett találkozni. Tehát a gyerekekben egymással teljesen párhuzamosan létezhet a két érzés: a súlyos abúzus miatt érzett szomorúság és a szeretet. A kettőnek nincs köze egymáshoz. A súlyosan bántalmazott gyermekek is őszintén, mindenféle manipulációs vágy nélkül szeretik akár bántalmazó szüleiket is.

Az emberi gonoszság egyik legszélsőségebb megnyilvánulása, amikor valaki egy kiszolgáltatottat bánt, egy gyermeket szexuálisan kihasznál.

Az emberek fejében általában az a kép él, hogy a bántalmazók félelmetes szörnyetegek, pedig az elkövetők legalább 60-70%-ban rettentő szánalmas emberek. Ez persze nem menti fel őket, de nem szabad elengedni annak az illúzióját, hogy ez bizony egy összetársadalmi játszma. Az elkövetők nagyon sokszor bele sem gondolnak abba, hogy mi is az, amit csinálnak, és a dolog miért nem megengedett. Nem véletlen, hogy az alapítványunk egyik projektje is szexuális edukációval foglalkozik, hiszen fontos, hogy a gyermekek ne csak most, hanem majd

szülőként is tudják, kicsodák, hol vannak a határaik, mi az, ami belefér egy kapcsolatba, és mi az, ami nem.

De persze ettől függetlenül engem is megérintenek az egyes ügyek. Ez persze fontos is, mert ha az emberből a munkája nem vált ki érzelmeket, akkor már baj van, az a kiégés egyik jele. Például hét éven keresztül foglalkoztam szexuális erőszakkal kapcsolatos ügyekkel, a hetedik év után már azt mondtam, nem csinálom tovább, mert nem lehetett tovább bírni. Nem véletlen, hogy a tankönyvek szerint maximum tíz évig lehet foglalkozni az abúzzsal, és utána el kell menni valami mást csinálni, mert akármennyi támogatásod, szupervíziód vagy akármilyen jó terapeutád van, ezt hosszabb távon nem lehet bírni. Én itt, az alapítványnál is inkább instruálok a munkatársaimat, nagyon kevés ügyben veszek részt közvetlenül. Elég nagy baj, hogy az igazságszolgáltatásban jelenleg nem jár automatikus szupervízió sem a bíróknak, sem az ügyészeknek, sem a rendőröknek. Nem adnak nekik semmilyen támogatást, miközben nap mint nap olyan ügyekkel foglalkoznak, olyan történetekkel találkoznak, amelyeknek még a legenyhébb verziója is magában hordozza a sérülés lehetőségét. Ez a mérhetetlen felelőtlenség pedig oda vezet, hogy mondjuk tíz-

tizenöt évnyi praktizálás után szanaszét esnek. Esetleg elkezdik kezelni magukat, de az is lehet, hogy az italhoz nyúlnak, vagy jobb esetben futnak, sportolnak. Nálunk az alapítványnál kötelező a szupervízió, amire mindenkinek járnia kell. Kötelező továbbképzés is van minden dolgozó számára. Mi mindig csapatban dolgozunk, megosztva a felelősséget, ami szintén nagyon fontos.

Volt személyes oka annak, hogy a gyermekjogok védelmének szentelted az életed?

Aki segítő szakmát választ, annak általában van valamilyen személyes motivációja, vagy azért, mert ő is segítséget kapott, vagy mert szüksége lett volna segítségre, de nem kapta meg. Nagyon fontos, hogy az ember tisztában legyen a saját történetével, és be tudja azonosítani, fel tudja ismerni, hogy az az élmény milyen formában hathat rá. Számomra is komoly lépés volt, amikor először szembesültem azzal, hogy nem véletlenül érdekel engem a bántalmazott gyermekek helyzete. Nehéz volt kicsiként látnom, ahogy a bátyámat nevelték a szüleim, vagy ahogy velem viselkedtek. Amikor ennek az emléknek a hatását felismertem, és a helyére tudtam tenni, kiderült, hogy engem továbbra is érdekel ez

a fontos terület, és hogy a képességeimet itt tudom a leginkább hasznosítani. Persze sokat kellett küzdenem. Ma már gyakran belegondolok abba, milyen jó lesz majd átadni ezt az egészet az utódoknak, de a jó hír az, hogy elképesztő tehetségek vannak, akikkel együtt lehet dolgozni, és már látszik, kik alkotják majd a következő generációt. Azt gondolom, még öt-hat évig leszek a frontvonalban, utána valami másba kezdek.

Az is lehet, hogy végül egészen mással foglalkozol majd?

Az is elképzelhető. Tavaly például írtam egy könyvet. Nagyon szeretek tanítani, ezért lehet, hogy alapítok majd

egy képzőhelyet. De persze az is sincs kizárva, hogy öt év múlva valami teljesen más dologba kezdek, mondjuk virágot kötök. Az emberben legyen annyi alázat, hogy tudja, ez a történet nem róla szól, hanem a gyermekjogokról és a gyermekekről. Én csak egy hírnök vagyok vagy egy képviselő, de ez az egész nem az én történetem, nélkülem is ugyanúgy érvényes. Ezért fontos, hogy az ember kellő mértékletességgel, odaadással építsen csapatot, hogy a munkát később nélküle is tovább folytathassák. Jó, ha az embernek van egy perspektívája arra vonatkozóan, hogy néhány év múlva esetleg valami másba is belefoghat. De attól még az, amivel most foglalkozik, az ő távozása után is fontos ügy marad.